

ПОНЯТТЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У СКЛАДІ МАЙНА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Гусь А.В.,

аспірантка 1-го року навчання

Інституту економіко-правових досліджень НАН України

З розвитком ринкових стосунків та інноваційної політики України неможливо представити працюючу фірму, яка не використовує такий інструментарій, як реєстрацію торгової марки, авторського права; патентування промислового зразка, винаходу (корисній моделі); web - сайти, інформаційні і електронні технології. З одного боку нематеріальні чинники все активніше використовуються в усіх сферах діяльності (здатних привести в дію механізм інноваційного розвитку), а з іншої - ще знаходять своє теоретичне осмислення та законодавче оформлення.

За станом на сьогодні в Україні можна однозначно стверджувати - правова база знаходиться на етапі становлення. Попри те, що свого часу було здійснене кардинальне реформування обліку (що відносяться, зокрема, до реєстрації торгової марки, авторського права; патентування промислового зразка, винаходу) і по сьогодні відбувається його удосконалення, ситуація залишається далекою від бажаної.

Метою даної статті є визначення поняття нематеріальних активів у складі майна суб'єктів господарювання згідно чинного законодавства України.

Слід зазначити, що на сучасному етапі зазначеній проблемі не було виявлено достатньої уваги з боку теоретиків вітчизняного права. Так, свого часу, дослідженням правового режиму суб'єктів господарювання займалися такі науковці, як В. С. Щербина, А. Ковальчук, здебільшого в цих працях висвітлювались питання правового режиму майна суб'єктів господарювання в цілому, а не його невід'ємних складових частин, таких як нематеріальні активи.

Основними актами визначаючими поняття нематеріальних активів в Україні є Господарський (далі ГК) [1] та Податковий (далі ПК) [2] кодекс України, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [3], Національне (положення) стандарт бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи» [4].

У ст. 139 ГК України майном визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення,

виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів. Тобто Кодекс як узагальнений акт господарського законодавства дає тільки загальне визначення майна суб'єктів господарювання, не враховуючи сутність його складових.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» розкриває нематеріальні активи – як немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. При цьому, у відмінності від Національного (положення) стандарту бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи», він не дає визначення поняття «немонетарний актив», яким виступають усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Дефініція, яка наводиться у ст. 14.1.120. ПК України дозволяє зробити висновок, що при визначенні нематеріального активу у цьому акті законодавець звернувся до право власності суб'єктів господарювання на об'єкти обліку нематеріальних активів: право користування природними ресурсами, право користування майном, визнані об'єкти права інтелектуальної власності, незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи, право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв. Однак цю форму також не можна приймати за абсолютну.

Беручи до уваги об'єкти нематеріальних активів, що підлягають обліку необхідно враховувати також перелік об'єкти, визначені у Міжнародному стандарті обліку та фінансової звітності 38 «Нематеріальні активи», який має деякі розбіжності з класифікацією, наведеною у вітчизняному законодавстві.

Так Стандарт застосовують, серед іншого, до: видатків на діяльність з реклами, навчання, введення в експлуатацію, розробок та досліджень; переліки клієнтів; права на іпотечне обслуговування, ліцензії, франшизи; квоти на імпорт; привілеї; взаємовідносини клієнтів чи постачальників; прихильність клієнтів; частка ринку та маркетингові права; організаційні витрати; ділова репутація (гудвіл).

Таким чином, нематеріальні активи у складі майна суб'єктів господарювання можна визначити як – право власності суб'єктів господарювання на результати інтелектуальної діяльності; права користування природними ресурсами, майном та майновими правами інших суб'єктів; гудвіл; право обслуговування ліцензії, франшизи, квот та інші організаційні права (витрати на стимулювання підготовки персоналу, взаємодію з клієнтами та постачальниками), які не мають матеріальної

форми та можуть бути ідентифіковані крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Список використаних джерел:

- 1) Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.
- 2) Податковий кодекс України від 02 грудня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112.
- 3) Наказ Міністерства фінансів України от 18 жовтня 1999 року № 242 «Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»» // Офіційний вісник України. – 1999. – № 44. – С. 229.
- 4) Наказ Міністерства фінансів України от 12 жовтня 2010 року № 1202 Національне (положення) стандарт бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи»» // Офіційний вісник України. – 2010. – № 86. – Ст. 3067.

Науковий керівник: Булатов Євген Вікторович, к.ю.н., доцент кафедри загально правових дисциплін ДонДУУ.